

Jurij Miloszlavszkij

MEGERŐSÍTETT VÁROSOK

M. Nagy Miklós fordítása

Spiclik ezek mind: Fimka és Aron, az a szarkupac a hülye szellemességeivel, meg Hanikin, akit a KGB nevezett ki zsidónak, meg Terleckij, meg mind, akik Kijevből és Minszkből járnak ide, meg az összes provokátor, akik a tüntetéseket szervezik, a „demokraták” meg valójában mind hivatásos csekisták. Azok meg, akik külföldről telefonálgatnak, igazából nem is telefonálnak, itt szervezik az egészet, a Lubjankán. Ez a Szonyecska Marmeladova is, Anna-Hana, a kis ribanc, ez is megbizásból teszi szét a lábát – spicli ő is, mint a többiek.

De vajon hogyan képes egyáltalán lefeküdni ezekkel a görényekkel? A bűdös orosz nép bűdös szabadságharcosai: beleszagoltak az áldott anyaföldbe, s azóta nem mosakodnak. Új pontot kell belefoglalni az emberi jogok nyilatkozatába, direkt az ő kedvükért: „Minden embernek joga van nem zuhanyozni és minden fürdőt messzire elkerülni.”

Érzékeny volt az emberi szagokra: a hónalji izzadságra, a lábverejték bűzére, a női és férfi nemi váladék szagára, az egy hete mosatlan hajjára. Lipszkij a felesége után jóformán egy teljes órán át nem tudott bemenni a vécére, és mindig remülten szaglásztta a gyerekeit. Még szerencse, hogy nagy volt a lakás. Attól félt, hogy egyszer valaki egészen közel lép hozzá, kinyitja a száját, ő pedig menten elhányja magát.

„James Bond” ezredes vagy öt évvel ezelőtt küldte el az embereit Mihail Lipszkijhez.

Reggel fél nyolckor toppantak be – ilyen korán Lipszkij utoljára a diplomavédése napján kelt fel. Azóta kaotikusan élt, s a gazfickók nyilván tudták a jelentéseiből, hogy reggel szinte beszámíthatatlan! Ők bezzeg frissek és feszesek, csillog rajtuk az egyetemi jelvény: alighanem tizkor már ágyba is bújnak, és könyv nélkül nyomja el őket az álom.

Szép kimérten masiroztak be a dolgozószobájába, ahol mindig aludt is – szórványos szexuális kalandjait leszámítva. Az egyik – divatos Jeszenyin-fazon, a túrészaton belül megnövesztett hajjal, a népi Lengyelországból származó bolyhos, tweedszerű kiskabátban – izzó szemmel hajolt fölé, és előhúzta a mellzsebéből a meghatalmazást – Lipszkij persze szemüveg nélkül csak vaksin meresztette a szemét! De a szagok alapján rögtön megállapította a csekisták makulátlan tisztaságát: nem szaglottak még fogpasztától sem, még az egészséges reggeli székelés és a tejes reggeli összevegyülő szagát sem lehetett érezni – ezek bezzeg tudják, mi a tisztaság! Úgyhogy még az, hogy ilyen undokul dugták az orra alá a meghatalmazást, mert hiszen tudták, hogy szemüveg nélkül nem lát – s amint a szemüvegéért nyúlt, a papiros már vissza is került a mellényzsebbe –, még az sem tudta feldühíteni Lipszkijt, hiszen nem bűzlöttek. A meghatalmazás gazdája úgy maradt, az ágy fölé hajolva, Lipszkij föl sem tudott ülni tőle, a másik meg, fejét a vállára döntve, végiglépegetett a könyvespolcok előtt.

– Egy-kettő, ki az ágyból, Mihail Boriszovics – mondta a főléje hajló. – Az Államvédelmi Bizottságból jöttünk. Szeretnénk elbeszélgetni magával.

Még ha mondott volna valami csipőset, amit az önkény áldozatainak publikálatlan feljegyzéseiből ismert, ilyasmit, hogy „a harapós kutya szájkosarat kap”, vagy hogy

„addig jár a korszó a kútra...”, de semmi, csak ez a banális, ócskán aljas csekista szöveg! No persze meséltek már erről Mihailnak az ismerősei, hozzátéve, hogy milyen ragyogóan, gúnyosan, sértőn és bátran megfeleleltek, mondjuk így: „Ha maguknak éppen beszélgetni van kedvük, én jobb szeretek itt a lakásomon! Ha viszont őrizetbe vételről vagy letartóztatásról van szó (azt elfelejtette, hogy mi a különbség...), akkor legyenek kedvesek megmutatni a parancsot.”

De azám, utána meg bele kell kötni a parancsba: nincs aláírva, nincs feltüntetve az őrizetbe vétel vagy letartóztatás (de mi is lehet a különbség?) oka... engem innen csak a kezükben visznek ki, hát tessék, alkalmazzanak erőszakot, ha van rá felhatalmazásuk...

– Nem mehetek reggeli nélkül...

– Tán azt hiszem, hogy mi reggeliztünk? Fél hét óta munkában vagyunk. De majd ott minálunk megvendégljük: Pjotr Andrejevicsnek van egy egész termosz kávéja, nekem meg néhány szendvics az aktatáskámban... Pjotr Andrejevics, elég lesz a kávé mindönknek?

Pjotr Andrejevics – a könyvek szerelmese, a csekista entellektüel – bólintott:

– Ha nincs egy liter, akkor semennyi.

– Hát akkor gyorsan, katonásan. Volt maga a seregben? Ott egy, maximum másfél percet adnak az öltözködésre, és ha eltotojázza az időt, rászállnak ám magára keményen, kapja sorban a megrovásokat. A maga korában és helyzetében nagy szégyen ez az ifjú harcosok előtt... Menjen, mosakodjon, megvárjuk.

Miféle sereg? Aljasok, rohadékok, miféle sereg!!! Nem megyek sehová, nincs hozzá joguk, ott egy nagy teremben alszik mindenki, szarni is egyszerre, parancsra szarnak, mesélték nekem, hát szóval így állunk, ezt akarják művelni velem, de hát miért? Beszélgetésekért...

– Látja, ha igyekszik, olyan maga, mint a villám. Vegye fel a zakóját. Lehet, hogy este kell visszajönnie, akkorra lehül a levegő.

– Valamit mondanom kell a feleségemnek.

– Hát mondjon. Találjon ki valamit: sürgősen behívták a munkahelyére.

– Na ne, ugyan már! Ez még soha elő nem fordult.

– Mi az, hogy elő nem fordult? Nem bízik meg magában a felesége? Az ember különben sem reggel megy találkára, és mi sem vagyunk éppen csinibabák. Mondja azt, hogy ismerősei jöttek – elmegy velük sétálni. Nem kell felizgatni.

Pjotr Andrejevics levette a polcra „A világirodalom könyvtára” legfrissebb kötetét, és belelapozott.

– Ez most jelent meg? Én még nem mentem el érte... Tudja, én is előjegyeztem. Maga az összes kötetet kapja? Ja, látom hogy vannak itt más kiadásban is... Én kapom mindet – csak nemrég kezdtem könyvtárat gyűjteni.

A meghatalmazás gazdája mókásan a társa felé biccentett:

– Hát akkor indulás, különben Pjotr Andrejevics halálra gyötör bennünket. Itt rostokolhatunk, amíg az összes könyvet meg nem nézi. Én is nagyon szeretek olvasni, olvasok is elég sokat, de azért az ő könyvszennvedélye nincs meg bennem. A fél fizetését eltékozojja...

Feleségének – aki mindig sápadt volt, és bűzlött valamitől – azt mondta, sétálni megy. Reggel, amíg le nem zuhanyozik, a közelébe se lehet menni.

Beültek a kocsiba. Mihailnak akkor még nem volt sajátja, de azért nagyon jól is-

merte a zokni- és benzinszag émelyítő keverékét! Ebben a mattszürke autóban semmilyen bűzt nem érzett. Semmilyen. A volánál várta őket a sofőr.

A hátsó ülésre ültek, ahogy szokás. Mihail középre. Most. Most mindjárt kilebben belőlük a sportos hóhérlélek szaga! Nem. Mihail a könyvimádó Pjotr szolidan csillogó félcipőjére és japán mintás zoknijára meredt, s előre undorodva rezgettette az orrcimpáját. Semmi. Jeszenyint sem lehetett érezni. Hát ezt meg hogy csinálják?

Némán ültek a hátsó ülésen. Várta, hogy a kanyarokban egymásnak feszüljön a combjuk – Mihailnak a férfitest érintésétől felkavarodott a gyomra. De a Könyvimádó és Parasztköltő csodával határos módon megtartotta a mikronnyi távolságot – még a fékezéseknél, zökkenőknél is!

Szinte hihetetlen.

Hét percig tartott az út, egy perccel se tovább. A kapunál – nem a főkapun mentek be, hanem valahol oldalt – Jeszenyin és a titkosrendőr oda se nézve meglebbentett valami papírt. Se az előcsarnokban, se a liftben, se a folyosón nem érzett szagokat. Amikor az ajtóhoz értek, Pjotr Andrejevics valamit Jeszenyin fülébe súgott, és már ott se volt – elment kiváltani „A világirodalom könyvtára” új kötetét. Jeszenyin betessékelte Mihailt a szobába: – Bocsásson meg, mindjárt visszajövök, jelentést kell tennem – mondta. – Addig is helyezze magát kényelembe.

Dolgozószoba?

Az íróasztalon fénylő üvegborítás. Alatta fényképek: városok látképei, május elsejei, március nyolcadikai üdvözlőlapok, egy dundi csecsemő fényképe – nyolc hónapos lehet, és sírdogál éppen. A tapétán ködösen homályló sárga virágok és zöld levelecskék. A falon, az ablakkal szemközt – Szergej Mironovics Kirov arcképe. „Hej, élet, te kibaszott – fakadt fel Mihailban, s még toppantott is hozzá –, Sztálin kinyírta Kirovot.” Alig tudta megállni, hogy ne folytassa a csasztuskát. Alaposabban megvizsgálta a képet. Kirov nem a megszokott módon volt ábrázolva: fakóbarna, olajjal festett realista elvtárs helyett elfolyó, satírozott, hanyagul kontúrozott akvarell függött a falon. Expresszionista, majdhogynem jelzészzerű ábrázolás... Hej, te kibaszott!!! Kinyírta Kirovot!!! A fenébe is, hová tette az eszed, te mamlasz, hiszen ez pszichológiai támadás – egyedül hagytak, s közben valamiképpen figyelnek, nem szabad, hogy lássák. Pontosabban, látniuk kell...

De Jeszenyin jött is már vissza.

– Elmondtam a főnöknek, hogy maga példásan viselte magát, gond nélkül megérkeztünk, elbeszélgettünk az irodalomról, és most először is kávézni fogunk. Adott egy kis házi süteményt hozzá. A felesége mesésen süt-főz. Voltam náluk a főnököm születésnapján – hát nem tudtam elszakadni az asztaltól. Semmi bolti, mindent a felesége készített – de hogy milyen pazarul! Most elcsórjuk Pjotr Andrejevics csodás kávéját – tudom, hol a termosza –, és mindet megisszuk. Magára vessen, máskor nem fog lófrálni!

– Szeretném, ha rátérnének arra az ügyre, amely miatt idehoztak – mondta Mihail. – Tudja, nincs valami nagy étvágyam...

– Mihail Boriszovics, de hisz maga mondta, hogy előbb megreggelizne. Hogy lehet ennyire állhatatlan! Azt mondta, előbb a reggeli, utána az ügyek, most meg? Én is megéheztem: na ne keresse magát, éhgyomorra nem esik jól a beszélgetés. Tessék, a szendvicsek – milyen kér, kolbászosat vagy sajtosat? Választhat, maga a vendég...

No persze látja, hogy kopog a szemem az éhségtől, és kinevet. Akkor már jobb enni, és lehetőleg jó étvágygal, csámcsogva...

– Elnézést, hogy is hí...

– Szergej Alekszandrovics.

Az anyád... milyen arcátlanul gúnyolódik. Szörnyű – pedig hisz én egy szóval sem mondtam neki, hogy hasonlít rá. Egyáltalán, mondtam már neki valamit? Semmit!!! És nem is mondok semmit. Ugyan miről kérdezhetnek? Mindenki ismer mindenkit – így bárkit letartóztathatnak a tudományos életből, és pert akaszthatnak a nyakába. De akkor ki csinálja majd nekik a bombákat?

– És a családneve?

– De hiszen mutattam a meghatalmazást. Hogy lehet ennyire figyelmetlen, ilyen szórakozott?

– Maga hasonlít a híres névrokonára.

Szergej Alekszandrovics arca felragyogott, és boldogan skandálta:

– Ah, de elillan életem maholnap...

– Tehát azt mondja, tankoljunk. Nem bánom, ide azzal a kávéval!

Csak így, csakis így: fesztelenül, az ő nyelvén.

– Nézzen csak hátra, Mihail Boriszovics – látja azt a táskát?

Mihail széke mögött nagy sporttáska állt „Aeroflot” felirattal.

Tényleg figyelmetlen vagyok. Itt volt szinte a lábam alatt...

– Persze.

– Hát akkor nyissa is ki gyorsan, abban van a termosz. Vegye el magának a tetejét – az nem meleg, nekem meg itt van a bejárattal pohárkám.

Hát akkor most mi legyen? Mondjam azt: „Vegye ki maga”? Ez mamlaszság, gyerekeség – ki fog nevetni, és jól teszi.

– Na, hogy ízlik a kávé?

– Hogy mi? Jaj, bocsásson meg, magának elfelejtettem tölteni... Tudja, a megszokás, mindig magamban reggelizek, elgondolkoztam...

– Szóra sem érdemes, Mihail Boriszovics! Értem én, mit érez most.

– Hát nem valami kellemes...

– Semmiség, elmúlik, mint a másnaposság. Elbeszélgetünk, és rögtön megkönnyebbül. Az a legrosszabb, amikor az ember magába fojtja a sérelmeit, nem önti ki a szívét, csak fortyog holmi tehetségtelen, lecsúszott senkik társaságában. Ott keresi az együttérzést, ahol még az együttérzés is viszolygást ébreszt az emberben. Na persze együttéreznek, naná – eljött közük egy ragyogó fiatal tudós, náluk tölti az idejét, beszélget velük! Nekik maga valóságos főnyeremény.

– Micsoda!?

– Gyenge ez a kávé. Én otthon török kávéfőzők, rögtön cukorral – jó sűrű.

– Kénytelen vagyok arra kérni önt, hogy ne becsémélje az ismerőseimet! Mi bűnös van abban, hogy némelyek találkoznak egymással és beszélgetnek? Mikor hagyják már abba, hogy a meggyőződésükért üldözzenek embereket?

Ez igen, most már megtaláltam a hangot. Ez az idióta azt hiszi, annyira primitív vagyok...

– Mihail Boriszovics! Megsértettem én magát, durváskodtam?

– Nem a durvaságról van szó...

– Feleljen, de gyorsan: megsértettem, durváskodtam?

– Én csak azt mondom...

– Mihail Boriszovics! Igen vagy nem? Gyorsan, férfiasan!

– Nem.

– És most ugyanígy: gyorsan, őszintén, kezét a szívére téve – ezeket a taknyosokat a saját társaságának érzi? A barátainak? Tudom, hogy nekik maga a barátjuk, de magának ők?

– Miért fontos ez...

– Tudtam, hogy ez lesz a válasza – nem akar hazudni: viszolyog a hazugságtól, de hát nehéz megmondani az igazat egy olyan embernek, akit alig ismer. Így van?

– Természetes, hogy nehéz beszélgetni így, amikor szinte... Most már igazán közölné, hogy mi az oka a berendelésnek.

– Miféle berendelésnek? Talán berendelte, őrizetbe vette, letartóztatta valaki?

– Az ágyamból húztak ki.

– Már megbocsásson, Mihail Boriszovics, de én szégyellem magam a hazugsága miatt! Miért akar rászokni a hazudozásra, ha eddig tisztességben élte az életét? Megfigyeltem, hogy még a feleségének, még neki sem tudott hazudni, egyszerűen nem volt képes rá. Megértem én magát. Mi magát mindig erős embernek tartottuk. Direkt kértem is, hogy én beszélgethessek magával... De milyen rossz érzés, amikor csalódnunk kell valakiben.

– Hát igen, nem szoktam meg, hogy hazudjak.

– Akkor miért kezdené el éppen most? Na mondja csak gyorsan, őszintén, ahogy az imént az úgynevezett barátairól beszélt: letartóztatták, őrizetbe vették magát?

– Engem...

– Mihail Boriszovics! Igen vagy nem?

– Nem!

– Köszönöm. Akkor hát berendelték magát?

– Engem...

– Ugyan már, nem méltó ez magához...

– Nem!

– Akkoz ezzel meg is volnánk... Magát... na mondja gyorsan! Én adjam a szájába a szavakat?

– Engem... meghívtak

– És ezt miért ilyen gúnyosan mondja? Talán erőszakkal hozták ide?

– Nem, dehogy!

– Na, ez már magára vall. Nem valami... link hantásra! Elmentek magáért, és meghívták. Amikor majd írja a jelentését, pontosan így fogalmazzon.

– Micsoda? Hogy mit írjak?

– Mihail Boriszovics, magát meghívták ide. Elmentek magáért, és meghívták – fenyegetőzés, isten ments, erőszakoskodás nélkül! Elmentek magáért, és meghívták – önként. Ön pedig önként elfogadta a meghívást. Én igazán nem akarok ennek ilyen nagy feneket keríteni, de maga szeret pontosan fogalmazni. Az, amit most mondtam, az ön szavai vagy sem?

– Mármint micsoda?

– Hát az, hogy maga önként elfogadta az Államvédelmi Bizottság munkatársainak meghívását, hogy elbeszélgesse velük egy csésze kávé mellett.

– Nem értem, mi ez a kazuisztika...

– Mihail Boriszovics, én ugyanúgy nem értem, mire jó ez a kazuisztika. Mindezt maga mondta – én csak elismételtem, hogy tévedés ne essék, hogy aztán ne legyen vita köztünk... Pontosán ismételtam a szavait?

– Szergej Alekszandrovics, elegendem van ebből!

– És nekem!? Maga kihasználja, hogy jobban ért a vitatkozáshoz, mint én. Tudja, ez nem valami sportszerű. Fejezzük be ezt a szóváltást kölcsönös sértegetések nélkül, rendben? Ne hagyjon kétségekben, feleljen gyorsan – pontosan ismételtém a szavait?

– Gyakorlatilag...

– Mihail Boriszovics, ez igazán nem szép, hiszen megígérte... Igen vagy nem?

– Igen.

– A szendvicset miért nem ette meg? Biztos jobban szereti a kolbászosat, mégis sajtosat vett. Pedig én a sajtosat szeretem. Tudja mit, egyezzünk meg: maga nem tesz és nem mond semmit, mielőtt engem megkérdezne, különben megint úgy járunk, mint ezzel a szendvicssel: rossz lesz magának is, nekem is. Megegyeztünk?

Ekkor felbukkant az ajtóban Jeszenyin főnöke – egy apró termetű, balett-táncoshoz illően karcsú ember. Bőre színe, mint a világos konyaké, de nem, nem is konyaké, hanem export-sprotnnié: érett, aszottas... Még citrom is volt hozzá. A főnök tisztában lehetett a saját színével – világossárga, rövid ujjú selyemingecskét viselt, vékony fehér kígyócskával és zöld krokodilocskával a bal mellbimbója alatt. Mihail Lipszkij nagyon szerette az ilyen sprotnnit rozskenyérrrel. A főnök még ezt is tudta: rozskenyérszínű nadrág volt rajta tejszínfehér övvel.

Szergej Alekszandrovincs és Pjotr Andrejevics is nagyon takarosak voltak, csak egy dolog zavarta bennük Lipszkijt: a szemük nyugtalanul forgott, mintha nem lett volna bennük pupilla, középpont. Elegáns főnöküknek viszont szép fekete szeme volt, amely finoman elkeskenyedett a halánték irányában – és egyenesen Mihailra nézett.

– Jó reggel, Mihail Boriszovics!

– Jó reggelt.

– Az én nevem Rem Tyihonovics. Amint nyilván ön is tudja, a húszas évek végétől úgy a harmincas évek közepéig sok gyereknek adtak ilyen neveket...

– Tudom.

– Nos. A süteménnyel végezték? Adhatok még egyet-egyet.

Szergej Alekszandrovincs Mihail székére könyökölt:

– Még csak a szendvicseknél tartunk, Rem Tyihonovics – elbeszélgettünk...

– Hát csak azért néztem be, Szergej Alekszandrovincs, hogy ha megette a süteményét, jöjjön be hozzám. Amíg kizsákmányolom magát, Mihail Boriszovics éppen meg tudja írni a jelentését. Csak azt magyarázza el neki, hogyan kell megformálni a „sapkát”.

– Már kész is vagyok, Rem Tyihonovics... Mihail Boriszovics, most már egyedül is elboldogul a jelentéssel, csak jegyezze meg, legyen szíves: középre írja fel nagy betűkkel, hogy „Jelentés”, a jobb felső sarokba pedig: „Az Államvédelmi Bizottság Elnökének”.

Istenem, istenem, de hát mit írjak nekik? Még csak meg se mondták, miről van szó, fogalmam sincs, hogy mit tudnak. Na persze alighanem tudnak ezek mindent. Nem tehetem meg, hogy nem írok semmit. Miért ülök, mint egy...

– Semmiféle jelentést nem vagyok köteles írni. Mindent megmondtam már, amit mondani akartam. Ha vannak még kérdéseik, tessék, kérdezzenek.

– Mihail Boriszovics, de hiszen megegyeztünk: előbb gondolkozzon, kérjen tanácsot tőlem, s csak utána járjon el a szája!

– Szergej Alekszandrovincs, ne vegye úgy a szívére! Nem első nap dolgozik nálunk. Mert aztán a mi Lipszkijünk kihasználja a maga heveségét, és panaszt ír az ENSZ-be, hogy a „gebuhán” sértegették. Maguk így neveznek bennünket, ha nem tévedek.

– Mivel vádolnak?

– Magát? Ki mondta, hogy vádolják? Megfenyegette magát valaki? Vallatták? Nyomást gyakoroltak magára? Talán Szergej Alekszandrovics, aki reggel nyolc óra óta itt ül magával, és megkínálta még a reggelijéből is, talán ő megütötte magát? Holnap nem adok neki kimenőt, amiért magára pazarolta az egész munkanapját! Vannak neki fontosabb ügyei is. Ha valami nem tetszik, fogja a papírt és tollat, és írjon az ügyészségre. Mi felügyelet alatt álló szervezet vagyunk, nyugodt lehet, rendszeresen ellenőriznek bennünket! Mindig is ellenőriztek.

– Nem tudom, mit írok...

– Ne várja, hogy mi majd megsűgjük! Csak a szovjetellenes firkálmányokban van olyan, hogy a csekista nyomozó előre elkészíti a jegyzőkönyvet, s aztán odaadja az ártatlan üldözöttnek, hogy írja alá! Látom, hogy maga még ezt a hazugságot is bevette, igaz, Mihail Boriszovics?

– Én nem hiszek a szovjetellenes firkálmányoknak!

– Helyesen teszi. Ha elolvasta, és megértette, kik és mi végett írok, sokszorosítják és terjesztik őket, annál jobb! Üljön csak le, és írjon, és a végén ejtsen néhány szót arról is, hogyan szándékozik élni a továbbiakban. De sügni nem fog magának senki, azt garantálom.

– Amit tudni akarnak, elmondom, csak mondják meg...

– Még mindig nem érti? Na, ebből elegendem van. Szergej Alekszandrovics, írja meg neki a kilépőt, és aztán takarodjon, hogy ne is lássam!

– Én nem mondtam semmi olyat, hogy...

– Elég! Bocsásson meg a gorombaságomért, Mihail Boriszovics, de hát legalább húsz évvel idősebb vagyok, és elegendem van magából! Én tizenöt perce beszélgetek magával, Szergej Alekszandrovics meg már vagy öt órája. Képzem, mennyire teli van magával a... Én ki se birtam volna, nekem ahhoz már rég tönkrementek az idegeim! Szergej Alekszandrovics, írja meg a kilépőt Lipszkiynek, és vigyék innen: nekünk dolgoznunk kell, nem ilyenekkel lopni a napot...

– Mit akarnak velem...

– Tán abban reménykedik, hogy fenyegetni fogom? Sokkal tapasztaltabb provokátorok is igyekeztek már törvénytelen cselekedetekre bírni, de hiába. Menjen az elbarátaihoz, és kérjen tőlük kölcsön valami firkálmányt – abban mindent elolvashat: magát, szegény ártatlant, kivizsgálás és tárgyalás nélkül elviszik Szibériába erdőt irtani! Aztán majd gondoskodunk róla, hogy lássa, ez is hazugság. De most takarodjon innét!!! Szergej Alekszandrovics, hol a kilépője?

Négy napon át járt el Mihail Lipszki Jeszenyin irodájába – ébresztőóra nélkül is felkelt hét órakor mindig. Kétszer vitte a saját szendvicseit, kétszer Jeszenyin újból megkínálta. De egyébként csak reggelizni tért be, meg hogy buzdítsa egy kicsit Lipszki: „dolog dolog hátán, a nyelvem is kilóg”. Rem Tyihonovics közben magában ette a házi süteményét, többé nem kínálta meg Mihailt, megharagudott rá. Pjotr Andrejevics se bukkant fel többé: ahogy elment kiváltani a könyvét, el is tűnt örökre.

Mihail pedig irt – először különösen szellős, elnyújtott kézírással, hosszú farkincákat kanyarítva, és nemcsak azért, hogy minél kevesebb betűvel minél több helyet töltsön ki, hanem mert alig tudta megtartani a tollat rángatózó ujjában. Egmaga irt: egyetlen kérdést sem tettek fel neki, egyetlen nevet sem juttattak az eszébe. És körülbelül a huszadik oldaltól kezdve a kézírása visszanyerte eredeti külalakját, és a neveket is

már kiírta végig – keresztnév, apai név, családnév –, sőt újra és újra elismételte őket, hogy azzal is hosszabb legyen a műve, bár a kívánt terjedelem már igazából nem is rémisztette, egészen mérsékeltnek tűnt, éppen elegendőnek, hogy Lipszkij levonhassa a megfelelő következtetéseket: „Ezt az ismeretséget először fontosnak és izgalmasnak éreztem, de később, amikor felismertem Agronovics korlátoltságát...” Még szójátékokat is gyártott. És Lipszkij egész élete megváltozott – másként dőlt meg a központi tengelye, más lett napi forgásának gyorsasága.

Az ötödik napon felajánlották neki, hogy otthon vagy könyvtárban folytassa az írást, s aztán leadhatja a kapuügyeletesnek. De Mihail otthon már nem dolgozott, csak megírta a rövid befejezést, és leadta a művét a Parasztköltőnek. Az megköszönte a munkáját.

És most? – ki olvassa most mindazt, amit Mihail Lipszkij a jelentésében írt?

Mit akart megtudni Bond? És mit tudott meg?

Kit akart megbüntetni, kit csak figyelmeztetni, és kit megsemmisíteni?

Milyen utasításokat kapott tőle Szergej Alekszandrovics és Rem Tyihonovics?

Mihail megtette a kötelességét, s a haza meg is jutalmazta aztán egy autóval. De amíg meg nem kapta, gyalog rőtta a város utcáit – kereste Jeszenyint, a könyvimádót, a Sprotnnit, hogy láthassa őket nem munkában, hogy megértse, hogyan élnek most, miután ő megírta nekik a jelentését. De nem találkozott soha egyikkel se. Nem léteznek.

Hívass be még egyszer! Hívass be, te mocsok!! Nem hívat.

Az újabb behívásra készülve többé nem találkozott a jelentésében említettekkel, hogy többé ne juthasson eszébe róluk semmi. Talált másokat, akikkel együtt adta be a kivándorlási kérelmét az OVIR-ba, megkapta az elutasítást, aláírt vagy száz folyamodványt az ördög tudja kinek, másfél éven át nem dolgozott, a saját otthoni telefonján beszélgetett New Yorkkal, Londonnal, Amszterdammal, és persze el kellett mennie a Legfelsőbb Tanács fogadóirodája előtti tüntetésre. És várt. Várta, mivel végződik ez az egész országra kiterjedő borzalmas provokáció: azok megokosodtak azóta, hogy föbbe lötték a saját marsalljaikat és gyárigazgatóikat. Fimkát beszervezték, Aront – még inkább, valójában senki sem akarta elfoglalni azt a repülőgépet Leningrádban: *ők* próbáltak csak pánikot kelteni, hogy mindannyian úgy táncoljunk, ahogy ők füttyülnek – semmi kiabálás, csak el innen minél előbb. És mintha már nem is Misa Lipszkij volnék, hanem valaki más, akit semmiféle Jeszenyin meg nem kínálna a kolbászos szendvicsekkel: szovjet zsidó vagyok, aki Izrael államba kíván települni, és nem és is kell nekem többé a ti szendvicsetek!